

ostalim umjetninama Bogoslovi- je; te o Fakultetu o kojem uvodni dio ima 14 stranica dokumenata bez popratnih dodataka i jedan samo načelni tekst, te dvije reč- nice u Predgovoru, gdje se Fakul- tet samo spominje.

Nadalje, knjizi nedostaju još neke teme makar na nekoliko stranica, a evo barem dvije. Prva se odnosi na nedostatak članka o ulozi časnih sestara koje su go- dinama radile u Bogosloviji daju- ći svoj doprinos funkcioniranju ove ustanove. Druga tema se tiče doprinosa Bogoslovije u ratnom okruženju Sarajeva 1992.-1995. Na stotine osoba tu je danima nalazilo sigurnost među debe- lim zidovima; te zahvaljujući Na- pretku i Bogosloviji podijeljeno je 403.000 obroka, druge hrane i lijekova komu god je trebalo, a svima je trebalo. Sarajevo to ne zaboravlja, a u knjizi je zaborav- ljeno – kao da nije ni bilo.

Uporaba knjige bila bi olak- šana da su na kraju načinjeni indeksi imena i pojmova, što je uobičajeno za ovakvu vrstu publi- kacija.

Konačno, unatoč svim nave- denim dobronamjernim primjed- bama, knjiga je vrijedan svjedok i spomen jednog vremena Vrhbo- sne. Autorima tekstova i prire- đivačima ostaje priznanje uz već spomenutu poslovicu: *Habent sua fata libelli!*

Tomislav Jozić

NOVO IZDANJE TOMIĆEVA KOMENTARA OTKRIVENJA

Celestin TOMIĆ, *Otkrivenje. Ko- mentar. 2. izdanje o petoj obljet- nici smrti autora*, Zagreb: Veritas, 2011., 399 str.

Kao što podnaslov govori, Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca izda- la je o petoj obljetnici smrti svo- jega člana dr. Celestina Tomića (1917.-2006.) njegov egzegetski komentar *Otkrivenja* koji je prvi puta objavljen 1997. Autor je bio profesor Staroga zavjeta na Ka- toličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu od 1953. do 1988. te dugogodišnji suradnik mjeseč- nika *Veritas* koji izdaju Hrvatski konventualci. Plod te bibličarske djelatnosti je niz od dvadesetak knjiga o različitim temama Staro- ga i Novoga zavjeta te tri klasična priručnika za studente teologije (*Pristup Bibliji; Poruka spasenja Svetog pisma Starog zavjeta; Sa- vao Pavao*).

Kvalitetna novost ovog izda- nja je „Predgovor“ Bonaventure Dude (str. 5-14) koji je za svoje studente na KBF-u u Zagrebu iz- dao skripta *Iz Apokalipse* god. 1966. te pri završetku svoje pro- fesorske službe zaželio i sam na- pisati komentar Otk, ali živeći u Zagrebu nije mogao doći do knji- ga i članaka koje je smatrao nuž- nima. U ovom Predgovoru vrlo živahno predstavlja Otkrivenje

današnjim čitateljima i Tomičevo prijateljevanje s Biblijom.

Tomić u svojem Proslavu (17-20) ističe da za Otkrivenjem ljudi posežu „u nesigurnim vremenima ... da se osvijetli tama sadašnjice i otkrije tajna budućnosti“. Ovim daje naslutiti da su ga ratne nevolje u Hrvatskoj nakon raspada Jugoslavije potaknule na proučavanje i tumačenje viđenja Ivana s Patmosa koji preko poruka kršćanima Male Azije u sedam gradova svojega vremena govori kršćanima svih vremena. U „Uvodu“ (21-71) govori o autoru, književnoj vrsti apokalipse, hermeneutskom ključu za Otk i teološkoj poruci ove knjige koja se obilno služi simbolima i metaforama. Povod knjizi je utjeha diskriminiranim kršćanima u vrijeme Domicijana. Središte knjige je Isus Krist kao eshatonski sudac, i zato je ona teologija povijesti.

U komentaru Tomić dijeli Apokalipsu ovako:

- proslav (1,1-4),
- objava sedmerim crkvama (1,4 – 3,22),
- objava budućnosti svijeta i Crkve (4,1 – 22,5),
- epilog – završetak (22,6-21).

Drugi komentatori vide u 1,1-8 uvod, zatim slijedi uvodno viđenje s nalogom (1,9-20), pisma Crkvama za koje se Ivan vidjelac osjećao nadležan (2,1-3,33), apokaliptička viđenja (4,1-22,5), zaključak (22,6-21). Tako

katolički bibličar Heinz Giesen, *Die Offenbarung des Johannes*, Regensburg, 1997. Sporno je jesu li apokaliptička viđenja najava povijesti Crkve ili prvenstveno utjeha progonjenim kršćanima pišćeva vremena.

Komentatori se slažu da su poglavlja dvanaesto i trinaesto literarna i teološka sredina knjige. U dvanaestom je viđenje o Ženi obučenju u sunce koju zajedno s njezinim potomcima progoni Zmaj, a Bog je čuva kroz određeno vrijeme. U trinaestom je viđenje Zvijeri sa zagonetnim brojem 666 kojoj svi državljani trebaju iskazivati religiozno štovanje. Starija katolička egzegeza vidjela je u Ženi prvenstveno Mesijinu majku, a novija vidi mesijanski narod. Tomić kaže da je Žena Crkva, ali treba uvažavati i tradiciju da je to Marija (241-255). Komentatori se slažu da je „Zvijer iz mora“ (13,1) rimski car a „zvijer iz zemlje“ (13,11) rimska religija koja „pozemljare“ prisiljava na religiozno štovanje poglavara države. Zato broj 666 iz Otk 13,18 označava Nerona kao prvog progonitelja Jaganjčevih sljedbenika, ali je to i simbol za druge tirane te za različita zla kroz povijest (271-275).

Poglavlja 17. i 18. govore o „bludnici što sjedi na vodama velikim... na sedam bregova“ (17,1.9). Ivan vidjelac vidi kako ona pada, a nad njom tuguju kraljevi zemlje i trgovci koji su se grešno veselili

li. Jedan snažni anđeo baca veliki kamen poput mlinskog u more i govori: „Tako će silovito biti strovaljen Babilon, grad veliki i nika da ga više neće biti“ (18,21). Tomić pokazuje kako se ovdje Ivan služi slikama iz Staroga zavjeta da najavi slom rimske tiranske vlasti i utješi progonjene kršćane.

U „Pogovoru“ (387-391) autor ističe da je Otkrivenje nastalo u kriznim vremenima kada je Crkva bila izvana ugrožena progonstvima a iznutra krivovjermem. Prema uvjerenju Ivana vidioca Krist raspeti i uskršli stožer je povijesti ali i osporavani znak. Za njega je povijest križni put kojim Crkva putuje ususret Gospodinu što dolazi. „Otkrivenje je za progonjene i klonule vjernike knjiga utjehe. Ona podržava hod Crkve i svakog pojedinca“.

Iz popisa literature (393-394) vidi se da se autor služio djelima na francuskom, talijanskom i njemačkom, ali ne na engleskom. Nije se poslužio prijevodom knjige baptističkog bibličara Roberta H. Mouncea, *Ivanovo Otkrivenje. Uvod i komentar* (Logos, Daruvar, 1997; prvo izdanje u Novom Sadu, 1985.) koji je znanstven, ali i vjernički, te zato upotrebljiv za katolike. Tomićev i Mounceov komentar su dobro došli zato što se Otkrivenje čita u liturgiji Crkve te što se suvremeni filmski i književni djelatnici služe motivima iz Otkrivenja, kao što je broj 666 te „jahači Apokalipse“ (6,1-8 četiri

jahača koji nose nevolje; 19,11 Krist kao jahač na bijelom konju). Komentar je potreban i koristan čitateljima koji žele razumjeti što je Otkrivenje značilo prvim povijesnim naslovnica i što nudi nama današnjim kršćanima.

Kao i u drugim svojim djelima namijenjenim širokom krugu čitatelja, Tomić piše katoličkim čitateljima koji Bibliju doživljavaju u Crkvi i s Crkvom. U toku izlaganja ne upućuje na djela kojima se poslužio niti na autore od kojih se eventualno distancira. O Ivanovu Otkrivenju na hrvatskom su posljednjih decenija, uz već spomenutog B. Dudu, pisali Albin Škrinjar, Božo Jarak, Stipo Jurič i Nikola Hohnjec – sve profesori Svetoga pisma. Zajedno s njima, Celestin Tomić pridonio je da viđenja Ivana s Patmosa ne ostanu knjiga sa sedam pečata (5,1).

Mato Zovkić

KONCILSKA I POSTKONCILSKA CRKVA U HRVATA

Philippe CHENAUX – Emilio MARIN – Franjo ŠANJEK (ur.), *La Chiesa croata e Concilio Vaticano II*, Citta del Vaticano: Lateran University Press, 2011., 469 str.

Crkva u Hrvata i Drugi vaticanski koncil zbornik je radova sa znanstvenog simpozija održanog 4.-5. prosinca 2008. na Papin-